

Ph.D. (Philology), professor, Akmalidzova O.M.
assistant professor NAU, Budko L.V.
Ph.D. (Philology), professor NAU, Pysmenna O.O.
National aviation university, Ukraine

LINGUISTIC FACTORS OF MISUNDERSTANDING IN RADIO EXCHANGE (AS PART OF HUMAN FACTOR ANALYSIS)

The article describes linguistic aspects of incorrect perception of radio exchange phraseology and analyzes extracts of radio exchange in non-standard situations causing aviation incidents. Among the registered factors are both radio exchange structural features leading to misunderstanding between the communicants and accidental, casual irregularities or unprofessional violations of special language rules.

It is generally acknowledged that weather conditions contribute to air crashes but are rarely the only cause of disasters, they are implicated in about two-thirds of air accidents. Generally, there is a combination of technical, meteorological and human factors [1]. The Human Factors Analysis and Classification System (HFACS) is a general human error framework originally developed and tested within the U.S. military as a tool for investigating and analyzing the human causes of aviation accidents. HFACS addresses human error at all levels of the system, including the condition of aircrew and organizational factors [2].

Special place in the study of human error occupies the analysis of typical errors of pilots participating in radio communication. Radio exchange in civil aviation is a professional communicative co-operation of pilots and surface services, namely the exchange of information messaging and reporting, carried out by means of radio [3].

From the linguistic point of view, the radio exchange is considered as a complex of phonetic, grammatical and lexical units of language used in the speech acts of air communication participants (air traffic controller and pilot) during the flight and presented in dialogues. The discourse of radio exchange repeatedly came into the notice of linguists and was investigated from different points of view, mainly focusing on its comparative, pragmatic and stylistic aspects.

When studying the problems that cause difficulties in transmitting information from the addresser to receiver some authors mention that the barriers are caused by various factors, which can be divided into four main groups: physical (external elements that distort the message including noise, distance physical discomfort and distraction), physiological (internal elements such as ill health and speech disorders), psychological (any type of mental turbulence that distort listening like prejudice, anxiety, knowledge, cultural disparities, abstraction, filtration, inattentiveness, etc.), semantic (factors which result in sending incoherent or unambig-

іазмуннянда құрылында жаратылған шығармаларының шіндегі ең көлемдісі. Романда қазақ ауылының жүз жылдық тұрмысы, әдет-ғұрп, барымы, қалыңнама беріп, қыз айттыру, бай мен кедей арамынаты, ел қасындағы жер дауы, жесір дауы кен көлемде сөз болады. Бір уез елді билеп биік айтты, дүім елдің үйкен-кішісіне басшы, ақшайы боу – Ұлан сияқты тана ағайдырға тана тән қасиет. Жазушы жасатан Ұлан – аналардың анасы, ел билетен көсем, сөз басқарған шешен.

Ғ.М. әңгімелеріндегі қазақ әйелдерінің опшыл де өжет, қажырлы да қабарлы, пайымды да ақылды қасиеттері барына жарқын суреттелген. Жазушы әңгімелерінің көркем идеясы, сюжеттік құрылыммен тамаша бақтасқан озық туындылар ретінде бағаланады. Әңгімелерінің бір ерекшелігі – адам психологиясына терең бойлағанын қайсарлық, өжеттік, адалдық қасиеттері ішкі құрда-күймен шебер танытады.

Қаламгер әңгімелерінің мазмұны мен пішіні, тақырыбы мен идеясы, сюжеттік композициясы, көркемділік ерекшелігі, тілі мен стилі, жанрлық ерекшелігі мен композициясы жакты түрде тереңнен талдаулар арқылы шығармаларының мен-мағынасын терең де толық қамти аламыз. Жазушының ана тақырыбына жазған әңгімелерінде ананы ардақтау, оның ұлылығын аяғында бас ию басым болып келеді. Жазушы суреттеген әйелдер өз бағаларының тана емес, жалпы адамзаттың асыл анасы ретінде асақ ардақталады. Әйткені, ол – адамға өмір сыйлаушы, қорғамдық өмірдің тірегі, қайнар көзімен мәңгілік махаббаттың иесі. Жазушының ана әңгімелері оқырмандарын адалгершілікке үндеді, үйкенді сыйлауға, адалма мейірбан боуға тәрбиелейтін танылымдық-тәттілік, тәрбиелік маңызы жоғары туындылар.

Жалпы әдебиеттің мақсаты – адамгершілікке, адалдық, адалдық қасиеттерге баулу. Жазушы туындыларының қайсысына асақ та, олар – үйкен көркем рухани дүниелер. Сонымен бірге аналар образындағы әңгімелердің оқытатын өзінен-ақ жан тәрбиенің асақ армандарға жетелейді, адалдық ұлы қасиеттерді бойға сіңіруге зор септігін титізеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Әуезов М. Әдебиет тарихы. А., 1991.
2. Қазақ әдебиетінің тарихы. II том, II кітап. А., 1965.
3. Қаратаев М., Нұрғалин Т., Қирабаев С. Қазақ совет әдебиеті. Алматы: Мектеп, 1971.
4. Нұрғалин Р. Қазақ әдебиетінің алтын ғасыры. Ас., 2002.